

แนวทางการสื่อสารอัตลักษณ์ชุมชนท่องเที่ยวผ้าทอมือเชิงสร้างสรรค์ อำเภอป่าซาง
จังหวัดลำพูน

GUIDELINES FOR IDENTITY COMMUNICATION OF CREATIVE WOVEN FABRICS
TOURISM COMMUNITY IN PA SANG DISTRICT, LAMPHUN PROVINCE

ประทีป พิษทองกลาง, ญาดาวิมินทร์ พิษทองกลาง

Prateep Peuchthonglang, Yathaweemintr Peuchthonglanglang,
คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
Faculty of Business Administration and Liberal Arts,
Rajamangala University of Technology Lanna
Corresponding Author. Email: yatha_pt@rmutl.ac.th

บทความวิจัย (Research Article)

Received 24/1/2024, Revised 21/2/2024, Accepted 21/2/2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษารูปแบบการอนุรักษ์ผ้าทอแบบมีส่วนร่วม 2) เพื่อศึกษาศักยภาพชุมชนผ้าทอ 3) เพื่อเสนอแนวทางการสื่อสารอัตลักษณ์ชุมชนท่องเที่ยวผ้าทอมือเชิงสร้างสรรค์ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน กลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ นักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการ รวม 250 คน ใช้วิธีสุ่มแบบง่าย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ครูภูมิปัญญาทอผ้า ผู้ประกอบการ ผู้นำชุมชน และตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 25 คน คัดเลือกแบบเจาะจง ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ข้อมูลเชิงปริมาณใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในการวิเคราะห์ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการอนุรักษ์ผ้าทอได้รับการสืบทอดงานฝีมือมาจากบรรพบุรุษ นำมาฝึกฝนจนเกิดเป็นทักษะความเชี่ยวชาญเฉพาะตน และสร้างสรรค์ต่อยอดให้เป็นสินค้าอัตลักษณ์ชุมชนที่มีความแตกต่าง โดยใช้วัสดุและกรรมวิธีการผลิตของท้องถิ่น ผลิตได้จริงใช้สอยดี เหมาะสม ความสวยงาม น่าสนใจ และแปลกใหม่สะดุดตา โดยมีการร่วมมือกันระหว่างชุมชนในการผลิตชิ้นงานและมีการจัดกิจกรรมแสดงสินค้าและวัฒนธรรมประจำปีของชุมชน 2) ศักยภาพชุมชนท่องเที่ยวผ้าทอเชิงสร้างสรรค์ตามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก โดยการบริหารจัดการหมู่บ้านที่มีประสิทธิภาพ สร้างเศรษฐกิจชุมชนให้มีรายได้ และคนในชุมชนมีความเป็นมิตร และความคิดเห็นของผู้ประกอบการอยู่ในระดับดีมาก โดยเห็นว่าวิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนเป็นจุดดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี และชุมชนมีงานฝีมือที่เป็นอัตลักษณ์ 3) แนวทางการสื่อสารอัตลักษณ์และเรื่องราวผ้าทอทำผ่านแนวคิดการสื่อสารการตลาดแนวใหม่ (4E) ได้แก่ 1) สร้างประสบการณ์ที่ดี 2) สร้างคุณค่าให้สินค้าและบริการ 3) เข้าถึงง่าย หลายช่องทาง 4) ทำให้ลูกค้าชากรเป็นขาประจำ ผ่านคลิปวิดีโอสั้น 3 เรื่อง ได้แก่ 1) ทอมือ ทอใจ ผ้าทอเมืองลำพูน 2) ผู้หญิงทอผ้าเมืองลำพูน

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวโดยชุมชน, การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์, การสื่อสารอัตลักษณ์, ผ้าทอมือ

Abstract

The objectives of this research were as follows: 1) to study a participatory conservation model for woven fabric and stucco work; 2) to assess the potential for designing woven fabric and stucco work at the community level; and 3) to propose guidelines for innovatively communicating the identity and narratives associated with woven fabric and stucco work. The study employed a mixed methods approach, integrating both quantitative and qualitative research methodologies. The research was conducted in Pa Sang District, Lamphun Province. The quantitative research sample comprised 250 tourists and entrepreneurs, selected using a simple random sampling method. Additionally, 25 key informants, including teachers specializing in weaving and stucco work, entrepreneurs, community leaders, and representatives from government agencies, were selected based on a purposive sampling method. The research tools utilized included questionnaires, interview forms, and focus group discussions. Quantitative data were analyzed using basic statistical methods, while for qualitative research, content was synthesized and descriptive reports were written. The research results revealed as follows: 1). A participatory conservation model for woven fabric and stucco work had been passed down through generations and had evolved into a distinctive skill. This led to the creation of unique community identity products, using local materials and production techniques that result in items that are practical, functional, aesthetically pleasing, captivating, innovative, and attractive. There was a strong spirit of cooperation among communities in producing these pieces, and annual community cultural and product exhibition activities were organized. 2). The potential for designing woven fabric and stucco work at the community level according to tourists' opinions was at a high level. This was attributed to effective village management, which led to the establishment of a community-based economy providing sustainable income, and fostered a welcoming atmosphere among the community members. Moreover, the opinions of entrepreneurs were at the highest level. It was evident that the community's traditional lifestyle and cultural practices are significant attractions for tourists, and the community boasts exceptional craftsmanship. 3). Guidelines for innovatively communicating the identity and narratives associated with woven fabric and stucco work should be done through new marketing communication concepts (4E) including 1) Experience, creating memorable experiences, 2) Exchange, adding value for products and services, 3) Everywhere, ensuring easy accessibility through various channels, and 4) Evangelism, transforming one-time customers into loyal patrons. This could be achieved through the creation of two short video clips: 1) Hand weaving, heart weaving, Lamphun cloth 2) Women weaving Lamphun cloth.

Keywords: Community-Based Tourism, Creative Tourism, Identity Communication, Woven

บทนำ

อุตสาหกรรมถือเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่สร้างรายได้เข้าประเทศ ปัจจุบันรายได้จากภาคอุตสาหกรรมอยู่ที่ประมาณ 10% ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ การมุ่งเน้นในการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถทางการผลิตและการแข่งขัน จึงเป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลในทุกยุคทุกสมัย นโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ภายใต้โครงการชุมชน OTOP นวัตกรรม เป็นหนึ่งในนโยบายทางเศรษฐกิจของรัฐบาลปัจจุบัน นโยบายดังกล่าว มุ่งเน้นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยมีเป้าหมายที่สำคัญที่ตั้งไว้คือ เพิ่มมูลค่าเศรษฐกิจขึ้นเป็นเท่าตัวหรือ 100% ให้ได้ภายใน 3 ปี (กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลการพัฒนาจังหวัดลำพูน, 2564) จังหวัดลำพูนเป็นจังหวัดที่มีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและมีประวัติศาสตร์อันยาวนาน หลายพันปีเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยเป็นหมู่บ้านที่มีสภาพแวดล้อมแตกต่างกันหลากหลายไม่เหมือนกัน ไม่ว่าความถนัดและทักษะของคนทรัพยากรธรรมชาติในหมู่บ้าน สภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมความเป็นอยู่ รวมทั้งความรู้จากการทำผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีหลายลักษณะและแตกต่างกันไป สภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันนี้จะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน เศรษฐกิจสร้างสรรค์จะช่วยสร้างรายได้และโอกาสใหม่ๆ ได้มากหรือน้อยเพียงใดก็จะขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำหมู่บ้าน คือ ผู้นำผู้ใหญ่บ้านและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่จะดึงเอาสภาพแวดล้อมที่แตกต่างหลากหลายของหมู่บ้านมาใช้ประโยชน์ในการสร้างสินค้าและบริการเชิงสร้างสรรค์เพื่อให้ชุมชนของตนเองเป็นต้นแบบชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ขึ้นได้

ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม จำนวน 33 ชุมชนในจังหวัดลำพูนมีของเด่นของดี ซึ่งผ่านกระบวนการค้นหาลักษณะอันเป็นเสน่ห์ของแต่ละหมู่บ้าน การเพิ่มศักยภาพของบุคลากรในหมู่บ้าน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ตลอดจนพัฒนาภูมิทัศน์ในการเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์ OTOP การแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านและวิถีชุมชน พร้อมทั้งอาหารพื้นถิ่น เช่น ผลิตภัณฑ์ผ้ากะเหรี่ยงจากชุมชนพระบาท ห้วยต้ม อำเภอลี้ สัมผัสวิถีชีวิตไทลื้อจากชุมชนบ้านแพะ อำเภอบ้านธิ อาหารมอญจากบ้านบ่อควา อำเภอบาซาง และศิลปะปูนปั้น จากบ้านแม่สารบ้านตอง เป็นต้น จังหวัดลำพูนได้จัดงาน "สุนทรียภาพ ผสานภูมิปัญญา นวัตกรรม" เป็นงานแสดงหัตถกรรมผ้าไทยลำพูน ซึ่งมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นและสวยงาม มีชื่อเสียงทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อส่งเสริมให้ผู้ประกอบการประเภทผ้า จังหวัดลำพูนให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น การวิจัยครั้งนี้จะช่วยพัฒนาชุมชนนวัตกรรมของจังหวัดลำพูนถ้าได้รับความรู้ การพัฒนา และออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนในจังหวัดลำพูน โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ด้านผ้าจะช่วยจุดประกายทางความคิดใหม่ๆ ปรับวิธีคิดเสริมดีไซน์สู่ตลาดสากล รวมถึงผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้าของหมู่บ้าน OTOP นวัตกรรม จังหวัดลำพูน และเพิ่มช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอให้มีมูลค่าเพิ่มมากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาธุรกิจชุมชนและการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์จังหวัดลำพูน

ชุมชนแหล่งท่องเที่ยวผ้าทอมือเชิงสร้างสรรค์บ้านดอนหลวง ตำบลแม่แรง อำเภอบาซาง จังหวัดลำพูนเป็นแหล่งผลิตและจัดจำหน่ายผ้าฝ้ายทอมือที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย แต่น้อยคนนักที่จะรู้จักถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนานกว่า 200 กว่าปี โดยการทอผ้าด้วยมืออันลือเลื่องที่อยู่วิถีชีวิตมาตั้งแต่เดิมแต่น้อยคนที่จะรู้จักความเป็นมาถึงประวัติศาสตร์ที่ยาวนานนี้ ในเรื่องนี้อองนาฏ อุ่นเรือน (2557) ศึกษาเรื่องการศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านการจัดการของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายทอมือ ตำบลแม่แรง อำเภอบาซาง จังหวัดลำพูน พบว่าปัญหาการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีปัญหาด้านการวางแผนเกี่ยวกับการกำหนดเป้าหมาย ขาดผู้นำที่มีความสามารถในการวางแผน การกระจายอำนาจการ

บริหารจัดการ การถ่ายทอด แลกเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับสมาชิกคนอื่น ๆ สำหรับสุธິมนต์ ทรงศรีโรจน์ และคณะ (2559) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ด้านการถ่ายทอดความรู้ ด้านการรวบรวมและพัฒนาความรู้ ด้านการสำรวจความรู้ และการจัดเก็บสังเคราะห์ความรู้ ผลการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ข้อสรุปว่า หมู่บ้านดอนหลวง ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน มีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น โดยชุมชนมีการจัดการองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านการทอผ้าฝ้ายทอมือเพื่อผลิต และจัดจำหน่ายทั้งปลีกและส่ง จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าชุมชนยังต้องการที่จะพัฒนาองค์ความรู้เพื่อนำไปต่อยอดสินค้าผ้าฝ้ายทอมือในด้านการถ่ายทอดความรู้ ด้านการรวบรวมและพัฒนาความรู้ การสำรวจและจัดเก็บวิเคราะห์ความรู้ เพื่อการต่อยอดพัฒนาสินค้าต่อไปใน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้มาจากบรรพบุรุษ ต่อมาเมื่อมีการผลิตเพื่อจำหน่ายจึงมีการรวมกลุ่มกัน และมีการถ่ายทอดความรู้ระหว่างสมาชิกกลุ่ม ความต้องการของตลาดทำให้เกิดช่องทางหารายได้ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ ด้านการตลาดและการใช้เทคโนโลยี การผลิตที่ทันสมัยทำให้ผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือสามารถเป็นที่นิยมของตลาดได้อีก

บทความวิจัยนี้ นำเสนอแนวทางการสื่อสารอัตลักษณ์ชุมชนท่องเที่ยวผ้าทอมือเชิงสร้างสรรค์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน เพื่อเพิ่มคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอมือให้เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวมากขึ้นและเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนผ้าทอมือเชิงสร้างสรรค์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน สืบต่อไป ผลจากงานวิจัยนี้ หน่วยงานรัฐหรือหน่วยงานเอกชนอื่น ๆ สามารถนำไปปรับใช้ในการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในสังกัดของตนเอง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการพัฒนาเพิ่มขึ้นสืบไป

วัตถุประสงค์งานวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบการอนุรักษ์ผ้าทอมือแบบมีส่วนร่วม อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน
2) ศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนผ้าทอมือเชิงสร้างสรรค์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน
3) เสนอแนวทางการสื่อสารอัตลักษณ์ชุมชนท่องเที่ยวผ้าทอมือเชิงสร้างสรรค์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้มีรูปแบบการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี (Mixed Methodology Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งใช้การวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่วิจัย คือ บ้านดอนหลวง ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน โดยผู้วิจัยคัดเลือกจากชุมชนที่มีทักษะฝีมือที่เป็นจุดเด่น มีอัตลักษณ์และมีความพร้อมทางด้านมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในประเด็นผ้าทอที่มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ และรับรู้ในวงกว้าง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักท่องเที่ยวและประชาชนผู้เคยเดินทางมาท่องเที่ยวในอำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูนในระหว่างวันที่ 1 เดือนตุลาคม 2565 ถึงวันที่ 31 เดือนพฤษภาคม 2566 จำนวน 250 ราย โดยใช้วิธีคัดเลือกแบบบังเอิญ กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Yamane (1978) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 และ

ความคลาดเคลื่อนยอมรับได้ที่ระดับ 0.05 ส่วนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวนทั้งหมด 25 คน ได้แก่ กลุ่มที่ 1 กลุ่มช่างทอผ้า จำนวน 10 คน กลุ่มที่ 2 ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 3 ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 4 นักวิชาการด้านพัฒนาชุมชน พัฒนาการท่องเที่ยวและมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม 5 คน โดยใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดเกณฑ์ไว้ว่า ต้องมีประสบการณ์ในการศึกษา วิจัย และขับเคลื่อนในประเด็นเกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พัฒนาชุมชน และการพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตภาคเหนือตอนบน

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีทั้งหมด 3 ชนิด ได้แก่ 1) แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ (1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ นับถือศาสนา การศึกษา สถานภาพการสมรส อาชีพ และพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยว เป็นแบบเลือกตอบ (2) ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนผ้าทอเชิงสร้างสรรค์ เป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 14 ข้อ ครอบคลุมพฤติกรรมการท่องเที่ยวใน 6 ประเด็น ได้แก่ (1) สิ่งดึงดูดด้านการท่องเที่ยว (2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (3) สิ่งอำนวยความสะดวก (4) ที่พัก (5) กิจกรรม และ (6) การให้บริการในพื้นที่ (3) แนวทางการสร้างนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์ผ้าทอและงานปูนปั้นเชิงพาณิชย์ เป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 12 ข้อ โดยแบ่งเป็นประเด็นละ 3 ข้อ ครอบคลุมนวัตกรรมการสื่อสาร 4Es ได้แก่ 1) การสร้างประสบการณ์ที่ดี 2) การสร้างคุณค่าให้สินค้าและบริการ 3) การเข้าถึงง่าย หลายช่องทาง และ 4) การทำให้ลูกค้าชาจรเป็นขาประจำ ส่วนแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) และแนวทางการสนทนากลุ่ม แบ่งข้อคำถามออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ (1) บริบทของพื้นที่วิจัยและรูปแบบการดำรงอัตลักษณ์ผ้าทอและงานปูนปั้นแบบมีส่วนร่วม (2) ศักยภาพการออกแบบผ้าทอและงานปูนปั้นแบบมีส่วนร่วม (3) แนวทางการสร้างนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์ แบบสอบถามที่สร้างขึ้นแล้วนำไปทดสอบเพื่อหาความตรง (Validity) ความยากง่าย (Difficult) อำนาจการจำแนกและหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.62–1.0 ถือว่ามีความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาและโครงสร้าง สามารถนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างได้ ส่วนแบบสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นชอบแล้วไปทดลองสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของภาษา ในส่วนของความเชื่อมั่นนั้นทดสอบด้วยวิธีสัมภาษณ์ซ้ำเช่นเดียวกับแบบสอบถามที่ใช้วิธีสอบซ้ำจนสามารถนำไปใช้สัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลได้

สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ระหว่างที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลวิจัยภาคสนามในปี 2563-2565 อยู่ในช่วงสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในประเทศไทย และทั่วโลกทำให้การดำเนินกิจกรรมการวิจัย เช่น การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม เป็นต้น ได้ปรับเปลี่ยนไปตามมาตรการป้องกันการแพร่ระบาด จึงมีการสัมภาษณ์ออนไลน์ เพื่อให้เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด และเวลาที่นัดหมายผู้ให้สัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้าแล้ว การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ นับถือศาสนา การศึกษา สถานภาพการสมรส อาชีพ และพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยว คือ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ซึ่งประกอบไปด้วยค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าสูงสุด (Maximum) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการถอดเทปบันทึก จากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจัดกลุ่มเนื้อหาหลักที่มีความหมายสอดคล้องใกล้เคียงกัน และตัดข้อมูลที่ซ้ำซ้อนออกเพื่อนำมาเรียบเรียงตอบคำถามตามประเด็นปัญหาวิจัย จากนั้นผู้วิจัยส่งข้อมูลกลับให้ชุมชนและหน่วยงานที่

เกี่ยวข้องที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญอ่านข้อสรุปพร้อมวิจารณ์ เพื่อเป็นการตรวจสอบว่าการตีความของผู้วิจัยถูกต้องหรือไม่และเป็นไปตามทัศนะของผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือไม่

ผลการวิจัย

รูปแบบการอนุรักษ์ผ้าทอมือ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

แรกเริ่มเดิมทีบ้านดอนหลวงชื่อ หมู่บ้านกอล่อน เป็นหมู่บ้านชาวยองที่อพยพมาจากเมืองเชียงรุ่งของแคว้นสิบสองปันนาในจีนตอนใต้ที่ค้าวัวค้าควายมาก่อน ต่อมาในสมัยพระเจ้ากาวิละได้กวาดต้อนผู้คนจากเมืองยองประเทศพม่าเข้ามาตั้งบ้านเรือนในเขตเมืองลำพูนตั้งบ้านเรือน "เก็บหอมรวมไฟร์" เพื่อบูรณะฟื้นฟูเมืองหลังจากการร้างจากการทำสงครามกับพม่า สำหรับชาวยองนั้น ได้เข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ ณ ที่ตั้งหมู่บ้านปัจจุบันเป็นชุมชนใหญ่ประกอบกับที่ตั้งหมู่บ้านเป็นที่ดอนจึงเรียกชื่อหมู่บ้านใหม่ว่า “บ้านดอนหลวง” วิถีชีวิตของคนยองในสมัยก่อนจะทำไร่นา เลี้ยงวัวควาย เมื่อว่างจากงานหลักหญิงสาวมักจะทอผ้าเพื่อใช้ในครัวเรือน โดยคนเมืองยองเรียกการทอผ้าว่า “ตำหูก” แต่ละบ้านจะทอผ้าจากฝ้ายที่ปลูกเอง แล้วนำมาผ่านกระบวนการปั่นฝ้ายให้เป็นเส้นด้าย จากนั้นย้อมสีเส้นด้ายด้วยวัสดุจากธรรมชาติที่ไม่เป็นอันตรายต่อชีวิต จากนั้นจึงนำมาขึ้นกี่ที่มีอยู่ใต้ถุนบ้านแทบจะทุกหลังคาเรือนเพื่อทำการถักทอเป็นผ้าผืนตามขนาดที่ต้องการ โดยผ้าที่นิยมทอกันในสมัยนั้นจะเป็นผ้าสีพื้น จากนั้นนำมาตัดเย็บเพื่อใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มและข้าวของเครื่องใช้ในชีวิตรประจำวันต่อไป อาทิเช่น ผ้าห่ม ผ้า màn ผ้าปูโต๊ะ ผ้าปูที่นอน ปลอกหมอน เป็นต้น ในสมัยก่อนเด็กผู้หญิงในหมู่บ้านจะทอผ้าด้วยมือกันเป็นแทบทุกคน หากว่าเป็นแต่ลวดลายพื้นๆ ที่เรียกว่าลาย 2 ตะกอลการทอผ้ามือจึงถือได้ว่าเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านที่สืบทอดกันมาและเป็นกิจกรรมที่ผูกพันกับวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวบ้านดอนหลวงมาเป็นเวลานานนับร้อยปี

เมื่อความเจริญเริ่มแผ่ขยายเข้ามาสู่ตัวอำเภอป่าซางผ่านทางถนนหลวงที่ตัดผ่านเมืองป่าซางเพื่อทอดตัวไปสู่เชียงใหม่ การตั้งขึ้นของโรงงานทอผ้าในตัวเมืองอำเภอป่าซางทำให้ช่างทอผ้าจากบ้านดอนหลวงถูกดึงตัวออกไปทำงานยังโรงงานทอผ้าทำหน้าที่เพื่อคิดค้นลวดลายใหม่ๆ และยกลวดลายจากใบกระดาดแบบลายของเจ้าของโรงงานให้ลงสู่ผืนผ้าจริง ทำให้เปิดประตูความรู้ของช่างทอผ้าบ้านดอนหลวงให้รู้จักและเรียนรู้การทอผ้าลวดลายแปลกใหม่ที่ทันสมัย การใช้สีสันทนขึ้นงานให้เป็นที่ถูกใจของตลาด ได้พบและเรียนรู้อีกด้านหนึ่งของการทอผ้าที่ไม่ใช่การทอผ้าเพื่อชีวิตรประจำวัน เมื่อสั่งสมความรู้และประสบการณ์จนเชี่ยวชาญจึงได้กลับมาพัฒนาการทอผ้าให้ก้าวไกลออกไปอีกขั้น การทอผ้ามือบ้านดอนหลวงผ่านการสะสมความรู้และประสบการณ์หลายต่อหลายรุ่น จนกลายเป็นภูมิปัญญาอันล้ำค่า ในปี พ.ศ. 2535 กลุ่มทอผ้าบ้านดอนหลวงเป็นหนึ่งในความร่วมมือของคนในชุมชนเพื่อการอนุรักษ์และคงอยู่ของการทอผ้าฝ้าย เริ่มก่อตั้งด้วยความสนับสนุนของภาครัฐ แรกก่อตั้งมีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 15 คน กลุ่มทำหน้าที่ส่งเสริม พัฒนา และกระจายสินค้าแก่สมาชิก โดยมีศูนย์จำหน่ายสินค้าจากผ้าฝ้ายทอมือที่ตั้งอยู่กลางหมู่บ้าน ศูนย์รวมผลิตภัณฑ์เครือข่ายกลุ่มทอผ้าหัตถกรรมพื้นบ้านสร้างขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2532 โดยได้รับงบประมาณจากกองทุนเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ (ก.น.ช.) ได้รับงบประมาณส่วนหนึ่งมาสร้างศาลาประชาธิปไตยในพื้นที่ของวัดดอนหลวง และได้จัดพื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นศูนย์หัตถกรรม ต่อมาอาคารดังกล่าวได้ทรุดโทรมลงชาวบ้านจึงมีการประชุมปรึกษาหารือและได้สร้างอาคารศูนย์รวมผลิตภัณฑ์ผ้าทอขึ้นใหม่ในที่เดิม ประมาณปีพุทธศักราช 2541 โดยได้รับงบประมาณจากโครงการมียาชาวา ซึ่งอาคารนี้มีใช้เพื่อเป็นสถานที่รวบรวมสินค้าหัตถกรรมของกลุ่มเครือข่ายและเพื่อใช้เป็นสถานที่ในการฝึกอบรมสมาชิกเกี่ยวกับการทอผ้า การย้อมสีผ้า รวมทั้งกระทำการ

ออกแบบผลิตภัณฑ์ ต่อมาในปี พ.ศ. 2542 ได้รับรางวัลหมู่บ้านอุตสาหกรรมดีเด่น จึงมีการขยายกลุ่มโดยการเปิดรับสมาชิกเพิ่ม เพื่อขยายความร่วมมืออนุรักษ์และพัฒนาการทอผ้าฝ้ายให้คงอยู่ต่อไปชั่วลูกชั่วหลาน (สมบัติ สิงฆราช, 2554; สคราญนิตย์ เล็กสุทธิ, 2556)

ปัจจุบันการทอผ้าฝ้ายของชาวบ้านดอนหลวงมีการพัฒนารูปแบบ สี สัน และลวดลายให้มีความทันสมัย กลายเป็นสินค้าหัตถกรรมจากผ้าฝ้ายหลากหลายรูปแบบ อาทิเช่น เสื้อผ้า ผ้าคลุมไหล่ ปล็อกหมอน ผ้ามา่น ผ้าปูโต๊ะ ผ้าปูเตียง เป็นต้น อีกทั้งยังผลิตสินค้าที่ระลึกออกจำหน่ายไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ มากมาย ทั้งในและนอกประเทศ นับเป็นแหล่งผลิตสินค้าจากผ้าฝ้ายทอเมืองที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศ บ้านดอนหลวงจัดงาน "แต่งสีอวดลาย ผ้าฝ้ายดอนหลวง" ขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2546 ซึ่งกลายมาเป็นงานแสดงสินค้าประจำปีของหมู่บ้านและบ้านดอนหลวงได้เป็นหมู่บ้านโอท็อปแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (หมู่บ้าน OVC) ในปี พ.ศ. 2549 จุดเด่นผ้าฝ้ายบ้านดอนหลวง จะทอมือแบบโบราณ เน้นลาย 4 และ 6 ตะกอล ช่วยให้นเนื้อผ้านุ่มและเหนียว อีกทั้ง ชาวบ้านได้พัฒนารูปแบบให้หลากหลาย ทั้งเป็นเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ กระเป๋า ปล็อกหมอน ผ้าคลุมเตียง ฯลฯ มีช่องทางตลาด โดยเปิดขายปลีกหน้าบ้านตัวเองกับขายส่งผ่านพ่อค้าคนกลางที่จะเข้ามารับซื้อสินค้าถึงหมู่บ้าน รายได้ชาวบ้านจะแตกต่างกันไป ตามสัดส่วนการผลิต ตั้งแต่ 3,000 บาท จนถึงเดือนละหลักแสน (ปิยรัช เสงี่ยมกุล, 2546; วิภาดา ศรีภัก, 2549; ฤทัยรัตน์ แผนทอง, 2552 และประภัสสร แสนไชย, 2554) อย่างไรก็ตาม ด้วยช่องทางตลาดส่วนใหญ่ขายส่งผ่านพ่อค้าคนกลางนำไปขายต่อตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ คนทั่วไปจึงไม่รู้จักบ้านดอนหลวงมากนัก ทำให้ยอดปลีกขายหน้าร้านในชุมชนน้อยมาก บางวันขายไม่ได้สักบาท ดังนั้น เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว ชาวบ้าน และส่วนราชการท้องถิ่น ร่วมกันพัฒนาให้ชุมชนกลายเป็นหมู่บ้านโอท็อป สำหรับเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดึงลูกค้าภายนอกเข้ามาซื้อสินค้าถึงแหล่งผลิต ช่วยเสริมตลาดภายในควบคู่กับการขายส่ง (สุริยา สอนิ, 2550; สมบัติ สิงฆราช, 2554; สคราญนิตย์ เล็กสุทธิ, 2556)

บ้านดอนหลวงเป็นแหล่งผลิตผ้าฝ้ายทอมือใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ชาวบ้านในชุมชนกว่า 250 หลังคาเรือน จำนวนประมาณ 800 คน จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม คู่กับทอผ้าฝ้ายเป็นหลัก น้อยคนจะรู้ว่าสินค้าผ้าฝ้ายที่วางขายตามแหล่งท่องเที่ยวสำคัญๆ ทั่วประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นที่เชียงใหม่ ภูเก็ต พัทยา กทม. ฯลฯ ส่วนใหญ่จะรับจากชุมชนแห่งนี้ทั้งสิ้น ที่มาของการเป็นแหล่งผ้าฝ้ายทอมือรายใหญ่ของประเทศ ต้องย้อนกลับไปกว่า 200 ปีที่แล้ว เดิมชาวบ้านดอนหลวงเป็นหมู่บ้านชาวยอง ซึ่งถูกกวาดต้อนจากเมืองยองประเทศพม่า โดยชาวยองมีวัฒนธรรมการทอผ้าสืบทอดกันรุ่นต่อรุ่น เพื่อใช้ในชีวิตประจำวันภายในครอบครัว ต่อมาเริ่มมีคนภายนอกมาสั่งซื้อ จนพัฒนาเป็นหมู่บ้านหัตถกรรมผลิตและขายผ้าฝ้ายให้คนภายนอกเรื่อยมาถึงปัจจุบัน จุดเด่นผ้าฝ้ายบ้านดอนหลวง จะทอมือแบบโบราณ เน้นลาย 4 และ 6 ตะกอล ช่วยให้นเนื้อผ้านุ่มและเหนียว อีกทั้ง ชาวบ้านได้พัฒนารูปแบบให้หลากหลาย ทำเป็นเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ กระเป๋า ปล็อกหมอน ผ้าคลุมเตียง ฯลฯ มีช่องทางตลาด โดยเปิดขายปลีกหน้าบ้านตัวเอง กับขายส่งผ่านพ่อค้าคนกลางที่จะเข้ามารับซื้อสินค้าถึงหมู่บ้าน รายได้ชาวบ้านจะแตกต่างกันไป ตามสัดส่วนการผลิต ตั้งแต่ 3,000 บาท จนถึงเดือนละหลักแสน

อย่างไรก็ตาม ปัญหาของหัตถกรรมชุมชนประเภทนี้ว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่เน้นทำตามคำสั่งซื้อลูกค้า น้อยรายจะมีแบรนด์เป็นของตัวเอง อีกทั้ง คนรุ่นใหม่ไม่สนใจสานต่อภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ช่างทอส่วนใหญ่ล้วนเป็นผู้แก่เฒ่า ส่วนคนรุ่นใหม่เลือกไปทำงานในตัวเองแทน หากเป็นเช่นนี้ต่อไป การจัดงานสืบสานตำนาน ผ้างามดอนหลวง บ้านดอนหลวง ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน นับได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ของหมู่บ้านดอน

หลวง เป็นงานประจำปีที่มีเสน่ห์ ยากจะมีที่ไหนเหมือน ปัจจุบันบ้านดอนหลวงได้รับคัดเลือกเป็นแกนนำหลักของเครือข่ายกลุ่มผ้าทอของจังหวัดลำพูนร่วมกับบ้านหนองเงือก ระยะเวลาการจัดงาน 5 วัน รูปแบบล้านนา โดยใช้สถานที่บริเวณลานหน้าวัดดอนหลวง ในการเล่าขานตำนานการทอผ้าฝ้ายทอมือของบ้านดอนหลวง อันเลื่องชื่อ และสัมผัสบรรยากาศวัฒนธรรมชาวยองที่เรียบง่าย ที่สำคัญยังสามารถแสดงและสื่อถึงวิถีชาวบ้าน การประกอบอาชีพ การดำรงชีวิต รวมถึงประเพณีวัฒนธรรมที่ได้สืบทอดต่อกันมา

ตลาดหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือบ้านดอนหลวง ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูนมีชื่อเสียงเรื่องผ้าฝ้ายทอมือ เป็นแหล่งกำเนิดผ้าฝ้ายทอมืออันเลื่องชื่อของจังหวัดลำพูนมาแต่โบราณกาล ช่วงต้นเดือนเมษายนของทุกปี ที่หมู่บ้านดอนหลวง หมู่ที่ 7 ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง ในงานจะจัดให้มีการแสดงวิถีชีวิตวัฒนธรรมประเพณีของชาวยอง การจำหน่ายผ้าฝ้ายทอมือ กาดหมั้วครัวแลง การแสดงดนตรีพื้นบ้านสะล้อซอ ในส่วนของการจัดงานสืบสานตำนานผ้างามหนองเงือก ก็จะจัดขึ้นในช่วงต่อจากงานแต่งสืວดລາຍผ้าฝ้ายดอนหลวง จักที่บริเวณลานหน้าวัดหนองเงือก บ้านหนองเงือก ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซางด้วย เพื่อส่งเสริมงานหัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชาวบ้านหนองเงือก ซึ่งมีความโดดเด่น ทางด้านศิลปหัตถกรรมการทอผ้าฝ้ายอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดลำพูน โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้มีการพัฒนารูปแบบ สี สัน ลวดลาย ให้สอดคล้องกับความต้องการ ของตลาด โดยได้มีการผลิตเป็นปลอกหมอน ผ้า màn ผ้าคลุมเตียง ผ้าห่ม ผ้าปูโต๊ะ เสื้อผ้าและผลิตภัณฑ์อื่น ๆ อีกหลายรูปแบบ ซึ่งได้รับความนิยมจากทั้งในและต่างประเทศสั่งซื้อสินค้าผ้าฝ้ายทอมือของชาวตำบลแม่แรงเป็นจำนวนมาก สินค้าหัตถกรรมมากมาย ราคาถูกใจ และถูกมากๆ ปะกับกาดหมั้วครัวแลงพร้อมลิ้มรสอาหารพื้นเมือง และร่วมนั่งขันโตกรับชมการแสดงบนเวที สินค้าหัตถกรรมจากผ้าฝ้ายหลายรูปแบบ เช่น เสื้อผ้า ผ้าคลุมไหล่ ปลอกหมอน ผ้า màn ผ้าปูโต๊ะ ผ้าปูเตียง ผลิตสินค้าออกจำหน่ายเป็นสินค้าที่ระลึกไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ทั้งในและนอกประเทศ

ความโดดเด่นของผ้าทอบ้านดอนหลวง อยู่ที่การทอมือแบบโบราณ เน้นลาย 4 และ 6 ตะกอล เนื้อผ้านุ่มและเหนียว อีกทั้ง ชาวบ้านได้พัฒนารูปแบบให้หลากหลาย ตามความต้องการของตลาด ตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ กระเป๋า ปลอกหมอน ผ้าคลุมเตียง และอื่นๆ อีกมากมาย ด้วยเพราะฝีมือการทอผ้าฝ้ายของชาวดอนหลวงมีคุณภาพดี ราคาเหมาะสม จึงได้รับความนิยมและเป็นที่ยอมรับและได้รับการคัดเลือกให้เป็นแกนนำหลักเครือข่ายกลุ่มทอผ้าของจังหวัดลำพูน โดยช่องทางตลาด ชาวบ้านในแต่ละครัวเรือนจะเปิดขายปลีกหน้าบ้านตัวเอง ขายส่งโดยผ่านพ่อค้าคนกลางที่จะเข้ามารับซื้อในหมู่บ้าน ส่วนการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านดอนหลวงเป็นแบบโฮมสเตย์ โดยกิจกรรมต่างๆ จะเน้นถึงวิถีชีวิตของแหล่งผลิตผ้าฝ้ายทอมือ ซึ่งผู้ที่มาเยือนจะสามารถลงมือทอผ้าด้วยตัวเอง เพื่อให้สัมผัสถึงวิถีชีวิตจริงของคนในชุมชน รวมไปถึงการกราบไหว้วัดดอนหลวง วัดประจำท้องถิ่น และพาไปชิมอาหารพื้นเมืองขึ้นชื่อ ที่เสิร์ฟมาพร้อมกับขันโตก หากมาเป็นหมู่คณะ คนในหมู่บ้านจะพร้อมใจกันแต่งตัวด้วยผ้าฝ้าย และเตรียมกิจกรรมต่างๆ มากมายต้อนรับ เช่น การผูกข้อมือทำพิธีเรียกขวัญ การตีกลองหลวง การฟ้อนเล็บ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีงานประจำปีที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก คือ งาน “แต่งสืວดລາຍ ผ้าฝ้ายดอนหลวง” ภายในงานจะพบกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมคนยอง โดยจะมีการออกร้านขายผ้าฝ้ายในราคาที่ถูกลงกว่าท้องตลาดกว่าครึ่ง รวมทั้งมีกิจกรรมการแสดงพื้นเมืองต่างๆ ซึ่งหากใครได้มาเที่ยวในงานนั้นนอกจากจะได้ของดีราคาถูกแล้ว ยังได้มาสัมผัสถึงวิถีชีวิตแบบล้านนาจริงๆ ซึ่งนับวันจะหาได้น้อยแล้ว โดยในปัจจุบัน “งานแต่งสืວดລາຍ ผ้าฝ้ายดอนหลวง” ได้จัดขึ้นเป็นครั้งที่ 18 แล้ว ในวันที่ 7-11 เมษายน 2566 จัดขึ้นที่บ้านดอนหลวง ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง และจังหวัดลำพูน เป็นการประชาสัมพันธ์ย่านการค้า และสินค้าพื้นบ้านโดยเฉพาะผ้าฝ้าย ให้เป็นที่รู้จักแก่ประชาชนชาวลำพูน นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ

ครูช่างที่มีฝีมือโดดเด่นด้านการทอผ้าจนเป็นที่ยอมรับของคนในหมู่บ้านดอนหลวง ได้แก่ ครูช่างพุฒตาล ลายที่ทอผ้าจะใช้แต่ลายโบราณแบบ 2 ตะกอล ที่ได้เรียนรู้จากแม่อย่างเดียว เช่น ลายดอกจัน ลายพิกุล (ลายดอกแก้ว) แต่เมื่อมาทำงานที่ป่าซางทำให้ได้รู้จักลายใหม่ๆ จึงทำการประยุกต์ใช้กับผลงานตนเอง จนกระทั่งถึงปัจจุบัน ลวดลายประยุกต์แบบลายโปร่ง ลายเกล็ด 3 ตะกอล เป็นลวดลายที่ครูช่างเชี่ยวชาญที่สุด จนสามารถผลิตผลงานออกมาได้สวยงามจนเป็นที่โดดเด่นของหมู่บ้าน ส่วนครูช่างจันทร์สม ครูช่างเก่าแก่คนหนึ่งของหมู่บ้านดอนหลวงเป็นช่างทอผ้ายุคแรกๆ ที่ผันตัวจากช่างทอผ้าประจำบ้านธรรมดาสู่การเป็นช่างทอผ้ามืออาชีพเมื่อได้เริ่มเข้าทำงานที่โรงงานทอผ้าที่ป่าซาง ลวดลายที่ครูช่างจันทร์สมถนัดและเชี่ยวชาญเป็นพิเศษคือ ลายโบราณ ลายยกดอก 2 ตะกอล เช่น ลายดอกช้าง ลายดอกฟ้า ลายดอกปลา ลายดอกจัน ลายดอกขอลายดอกผักแว่น เป็นต้น สำหรับครูช่างทองใบช่างทอผ้าผู้สั่งสมทั้งประสบการณ์และฝีมือการทอผ้ามาเป็นเวลานาน ลวดลายที่ถนัดและเชี่ยวชาญ คือ ลวดลายแบบโบราณ 2 ตะกอล และ 4 ตะกอล อาทิเช่น ลายไทย ลายดอกจัน ลายพิกุล (ลายดอกแก้ว) ลายดอกช้าง ลายดอกเต่า ลายดอกม้า เป็นต้น แต่ลายเหล่านี้เริ่มเลือนหายไปแล้ว เพราะคนในปัจจุบันไม่นิยมผ้าลายโบราณ นอกจากนั้นยังมีครูช่างบุญเมือง ช่างทอผ้ารุ่นบุกเบิกงานทอผ้าของหมู่บ้านสู่การทอผ้าที่ไม่เพียงแต่เพื่อการใช้ในครัวเรือน ลวดลายที่ชำนาญและเชี่ยวชาญคือ ลายประยุกต์ 2 ตะกอล 4 ตะกอล และ 6 ตะกอล เช่น ลายมะยม ลายน้ำไหล ลายเกล็ดเต่า ลายตัวหนอน และ ลายดอกจอก เป็นต้น ต่อมาเมื่อมีการก่อตั้งกลุ่มผ้าฝ้ายทอมือบ้านดอนหลวงครูช่างก็เข้ามาช่วยเป็นหนึ่งในสมาชิกกลุ่มรุ่นแรกช่วยคิดค้นลวดลาย สีส้น และรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ที่เป็นที่ยอมรับของผู้คนมาแนะนำและแลกเปลี่ยนความรู้แก่สมาชิกกลุ่ม เป็นแรงสำคัญหนึ่งที่ช่วยพัฒนากลุ่มผ้าฝ้ายทอมือบ้านดอนหลวงให้เติบโตมาด้วยความมั่นคง คนสุดท้าย คือ ครูช่างดารณี เจ้าของร้านบุญเมืองผ้าฝ้าย ทายาทรุ่นที่ 2 ที่มารับมรดกสืบทอดโรงทอผ้าฝ้ายต่อจากผู้เป็นมารดา (ครูช่างบุญเรือง) และการเข้ามารับหน้าที่ในการดูแลกิจการต่อจากครอบครัวในครั้งนี้เป็นจุดเปลี่ยนของผ้าฝ้ายบุญเมือง ทั้งรูปแบบและดีไซน์ เพราะได้มีการปรับรูปแบบให้ดูทันสมัย และดึงข้อดีของเส้นใยผ้าฝ้ายที่มีความนุ่มและฟู มาใช้เป็นเทคนิคการทอรูปแบบใหม่ให้เส้นใยฟูขึ้นมาเกิดเทคนิคเจอร์ของเส้นใยผ้าฝ้ายที่นุ่ม สร้างจุดขายที่แตกต่างจากงานผ้าฝ้ายทั่วไป ล่าสุดครูช่างได้นำรูปแบบของงานทอที่โชว์เส้นใยผ้าฝ้ายที่ฟูนุ่มออกมาใช้กับงานดีไซน์ผลิตภัณฑ์ตัวใหม่ อย่างเปสนอน เพอร์นิเจอร์ของแต่งบ้านที่กำลังได้รับความนิยมในกลุ่มผู้ชื่นชอบการแต่งบ้านแนวโมเดิร์น

สำหรับเทคนิคและลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนผ้าทอบ้านดอนหลวงมีรูปแบบการทอหลักๆ แบ่งเป็นสองรูปแบบ คือ การทอโบราณแบบ 2 ตะกอล ลวดลายที่ได้ เช่น ลายเกล็ดเต่า ลายน้ำไหล ลายตัวหนอน และ ลายยกดอก เป็นต้น อีกรูปแบบหนึ่งคือ การทอประยุกต์แบบ 3 ตะกอล 4 ตะกอล 6 ตะกอล และ 8 ตะกอล การทอผ้ารูปแบบนี้ได้รับการถ่ายทอดความรู้จากหน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนในการพัฒนาทำให้เกิดการพัฒนาลวดลายใหม่ ๆ เช่น ลายดอกพิกุล ลายโปร่ง ลายดอกจอก และลายปักปัก เป็นต้น สำหรับผลิตภัณฑ์เด่นของหมู่บ้าน ผ้าฝ้ายทอมือของชาวดอนหลวงมีผลิตภัณฑ์หรือสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์หลากหลายรูปแบบที่ผลิตมาจากผ้าฝ้ายทอมือแปรรูป เช่น ผ้าปูโต๊ะ ผ้าคลุมเตียง ปลอกหมอน ผ้าคลุมไหล่ ผ้า màn ที่จับตู้เย็น และของแต่งบ้านคุณภาพดีราคาถูกอีกหลายชนิด โดยนักท่องเที่ยวสามารถแวะเวียนเข้าเยี่ยมชมสินค้าได้ที่ศูนย์จำหน่ายสินค้าจากผ้าฝ้ายทอมือที่ตั้งอยู่ใจกลางหมู่บ้านแต่ผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่นเป็นพิเศษ นอกจากนั้นหมู่บ้านดอนหลวงถูกจัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายในราคาส่ง มีผ้าฝ้ายหลากหลายลวดลายให้นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อทั่วหมู่บ้าน โดยเฉพาะตามบริเวณใต้ถุนบ้าน ซึ่งชาวเหนือเรียกว่า “กาดปิ่นเฮือน” คือมีการนำสินค้ามาจำหน่ายใต้ถุนบ้านหรือบริเวณใกล้เคียง เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สร้างความสนใจแก่นักท่องเที่ยว รวมทั้งเป็นแรงกระตุ้นให้ประชาชน

ผู้ประกอบการ มีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของตนเองที่สามารถแปลงเป็นเศรษฐกิจชุมชน ที่มั่นคงได้ และเกิดการรับผิดชอบต่อในผลงาน เป็นการใช้ทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างมีคุณค่า

2. ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนผ้าทอมือเชิงสร้างสรรค์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

จากการลงพื้นที่ศึกษาวิจัยเพื่อศึกษาบริบทและศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนผ้าทอเชิงสร้างสรรค์บ้านดอนหลวง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน พบว่า แหล่งท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวภูมิปัญญาผ้าฝ้ายทอมือ บ้านดอนหลวง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวจำนวนมาก และเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวที่ชอบศึกษาภูมิปัญญาและวิถีชีวิตชุมชน พบประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) สิ่งดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว มีความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนที่ไม่เหมือนที่อื่น กลิ่นอายความเป็นชนบทของชาวบ้านที่พร้อมให้การต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มาเยือน อีกทั้งเป็นที่นิยมในหมู่นักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบการเรียนรู้วิถีชีวิตชาวบ้าน มีสภาพอากาศที่ดี ร่มรื่น และชาวบ้านให้ความเป็นมิตร 2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัวนั้นสามารถเข้าถึงได้ง่าย แต่ต้องอาศัยการสังเกตข้างทางเพื่อดูป้ายบอกทางเนื่องจากทางเข้าหมู่บ้านนั้นมีป้ายบอกทางค่อนข้างน้อย อาจทำให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเป็นครั้งแรกหลงทางได้ หากไม่ชำนาญทาง 3) สิ่งอำนวยความสะดวก การบริหารจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่จัดได้ครบองค์ประกอบการเดินทางท่องเที่ยว มีความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว มีการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกโครงสร้างพื้นฐานขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว การติดต่อสื่อสารของแหล่งท่องเที่ยวที่ค่อนข้างดี มีสัญญาณโทรศัพท์ มีสัญญาณอินเทอร์เน็ตมีอาหาร มีเครื่องดื่ม บริการแก่นักท่องเที่ยว มีห้องน้ำเพียงพอไว้คอยบริการ มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ครบครัน 4) ที่พัก ที่พักแรมในแหล่งท่องเที่ยวที่นั้นไม่มีให้บริการ แต่นักท่องเที่ยวสามารถใช้บริการที่พักแรมบริเวณในตัวเมืองได้ 5) กิจกรรม นักท่องเที่ยวที่เข้ามาสามารถร่วมกิจกรรมกับชาวบ้านเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตการทอผ้าฝ้ายได้ โดยกิจกรรมส่วนใหญ่จะให้นักท่องเที่ยวที่สนใจในทดลองทำการทอผ้าซึ่งส่วนมากจะจัดในช่วงเทศกาล “แต่งสีอวดลาย ผ้าฝ้ายดอนหลวง” ของทุก ๆ ปี สรุปได้ว่า ชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูนมีศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อศึกษาภูมิปัญญา มีเอกลักษณ์ความเป็นวิถีชีวิตชุมชนการทอผ้าเป็นสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว สามารถเข้าถึงได้ง่าย เส้นทางคมนาคมสะดวก มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ครบคั่นต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว และมีกิจกรรมเทศกาล “แต่งสีอวดลาย ผ้าฝ้ายดอนหลวง” ซึ่งเป็นเทศกาลที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สนใจเข้ามาเป็นจำนวนมาก

ความคิดเห็นต่อศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวผ้าทอมือเชิงสร้างสรรค์อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาใช้บริการแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 200 คน 2) ประชาชนในชุมชนที่ประกอบอาชีพทอผ้าฝ้าย จำนวน 50 คน รวมจำนวน 250 คน นักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 56 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 28 นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 76 มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 40 สถานะสมรสแต่งงานแล้ว คิดเป็นร้อยละ 72 และส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย/อาชีพอิสระ คิดเป็นร้อยละ 24

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ (n=250)

ที่	ความคิดเห็น	คะแนน		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
1	บรรยากาศของสถานที่ท่องเที่ยวร่มรื่น น่าอยู่	4.12	0.90	มาก
2	วิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน เป็นเสน่ห์ดึงดูดให้เดินทางมาท่องเที่ยว	4.32	0.78	มาก
3	การคมนาคมสะดวก รวดเร็ว การเข้าถึงง่ายของสถานที่ท่องเที่ยว	3.76	0.90	มาก
4	สุขอนามัยของแหล่งท่องเที่ยว เช่น แหล่งน้ำ ห้องน้ำ ที่พัก สาธารณูปโภค เป็นต้น	3.72	0.77	มาก
5	ความหลากหลายของกิจกรรม มีความน่าสนใจในแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ	3.80	0.80	มาก
6	ผู้คนในชุมชนมีความเป็นมิตร	4.44	0.80	มาก
7	การจัดการการท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพทำให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น มีการทำงานที่เป็นระบบ	4.48	0.69	มาก
8	การบริการด้านข้อมูลและความรู้ที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในอำเภอป่าซาง	3.92	0.84	มาก
9	ร้านค้า ร้านอาหาร มีบริการที่เพียงพอต่อนักท่องเที่ยว	4.04	0.91	มาก
10	ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว	4.36	0.62	มาก
รวม		4.10	0.80	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการต่อหมู่บ้านดอนหลวง พบว่าในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 4.10 เมื่อพิจารณาแล้วพบว่านักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพทำให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น มีการทำงานที่เป็นระบบคะแนนอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.48 รองลงมา คือ ด้านผู้คนในชุมชนมีความเป็นมิตร ค่าเฉลี่ย 4.44 รองลงมา คือ ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 4.36 สรุปได้ว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อระบบการบริการจัดการของหมู่บ้านดอนหลวง ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซางในระดับดีมาก อีกทั้งยังพึงพอใจต่อความเป็นกัลยาณมิตรของผู้คนในชุมชน แต่ทางภาครัฐ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะพัฒนาระบบสุขอนามัยของแหล่งท่องเที่ยวให้เพียงพอต่อการใช้งาน และเพิ่มจำนวนร้านค้าร้านอาหารให้เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว เนื่องจากช่วงเทศกาลมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นจำนวนมาก อีกทั้งควรเพิ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายเพื่อให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรมกับชุมชน สำหรับแนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวชุมชนผ้าทอ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการนักท่องเที่ยว สล่า และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนผ้าทอและงานปูนปั้น อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน เกี่ยวกับประเด็นความคิดเห็นแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบ้านดอนหลวง ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูนพบว่าภาครัฐได้เข้ามาสนับสนุนในทุก ๆ เดือน ปรับปรุงสาธารณูปโภคโดยเฉพาะช่วงเทศกาล แต่การพัฒนาก็ยังกระจุกตัวแค่บริเวณสถานที่จัดงาน ยังไม่ได้พัฒนาร้านค้าอื่นโดยรอบทำให้ผู้ประกอบการบางรายต้องลงทุนพัฒนาสาธารณูปโภคบางส่วนเอง และถ้าหากผู้ประกอบการที่เป็นเอกชนทางภาครัฐยังไม่ได้เข้ามาให้การสนับสนุนมากนัก

1. **ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว** เนื่องจากการเข้าถึงยังหมู่บ้านดอนหลวงมีป้ายแสดงเส้นทางที่ไม่ชัดเจน รวมถึงป้ายแสดงงานเทศกาลสำคัญต่าง ๆ ของหมู่บ้านมีจัดแสดงน้อย นักท่องเที่ยวต้องอาศัยผู้รู้

เส้นทางนำทาง หรือถามทางชาวบ้านโดยรอบทำให้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เข้าถึงยังหมู่บ้านได้ยาก ในประเด็นนี้ ผลจากการสัมภาษณ์จันทรีดี สุขสุด (สัมภาษณ์, 24 สิงหาคม 2565) พบว่านักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามายังหมู่บ้านดอนหลวงเป็นครั้งแรกยังไม่คุ้นเคยกับเส้นทาง ต้องอาศัยการถามเส้นทางจากชาวบ้านหมู่บ้านใกล้เคียง ส่วนอินทร์ อินทภิรมย์ (สัมภาษณ์, 24 สิงหาคม 2565) พบว่าป้ายบอกเส้นทางเข้าถึงยังหมู่บ้านมีน้อยทำให้นักท่องเที่ยวหาเส้นทางเข้ามายังหมู่บ้านไม่เจอ ทำให้ในบางครั้งต้องพึ่งระบบนำทาง GPS ใกล้เคียงกับวรรณ สุทธิกุลเศรษฐ์ (สัมภาษณ์, 24 สิงหาคม 2565) พบว่าป้ายแสดงเส้นทางเข้ายังหมู่บ้าน และป้ายแสดงงานเทศกาลต่าง ๆ ของหมู่บ้านส่วนใหญ่จะจัดแสดงในตัวเมืองลำพูน ไม่ได้จัดแสดงตามระหว่างเส้นทางเข้ายังหมู่บ้าน ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวบางกลุ่มหาเส้นทางเข้าหมู่บ้านไม่เจอ

2. ด้านกิจกรรม เนื่องจากหมู่บ้านดอนหลวงยังมีกิจกรรมที่ไม่หลากหลาย มีเพียงแค่งิจกรรมการทดลองทอผ้าฝ้ายกับกิจกรรมขันโตกไว้ให้บริการนักท่องเที่ยวซึ่งยังไม่เพียงพอต่อนักท่องเที่ยวที่เข้ามาศึกษาวิถีชีวิต ในประเด็นนี้ ผลจากการสัมภาษณ์จันทรีดี สุขสุด (สัมภาษณ์, 24 สิงหาคม 2565) พบว่ากิจกรรมที่จัดให้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีเพียงแค่งิจกรรมการทอผ้าฝ้าย โดยจะจัดแสดงช่วงเทศกาลสำคัญของหมู่บ้านเท่านั้น ส่วนอินทร์ อินทภิรมย์ (สัมภาษณ์, 24 สิงหาคม 2565) พบว่าหมู่บ้านดอนหลวงมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นจำนวนมากในช่วงเทศกาล ซึ่งถ้าหากจะจัดกิจกรรมอื่นในช่วงจัดเทศกาลอาจจะทำให้บริหารจัดการได้ยาก สอดคล้องกับวรรณ สุทธิกุลเศรษฐ์ (สัมภาษณ์, 24 สิงหาคม 2565) พบว่าชาวบ้านในหมู่บ้านดอนหลวงส่วนใหญ่จะเน้นการขายการทำผ้าฝ้ายมากกว่า ซึ่งถ้าหากจะจัดกิจกรรมอื่นนอกจากนี้อาจต้องใช้เวลาในการฝึกฝนอบรมด้านบุคลากรในหมู่บ้าน ประกอบกับนักท่องเที่ยวเข้ามายังหมู่บ้านในช่วงเทศกาลมากทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่เลือกที่จะค้าขายมากกว่าการทำกิจกรรมร่วมกับนักท่องเที่ยว

3. ด้านสาธารณูปโภค เนื่องจากหมู่บ้านดอนหลวงยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอต่อความต้องการ เช่นห้องน้ำ ร้านอาหาร ที่พัก เนื่องจากช่วงเทศกาลมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเป็นจำนวนมากทำให้สาธารณูปโภคยังไม่เพียงพอ ในประเด็นนี้ ผลจากการสัมภาษณ์จันทรีดี สุขสุด (สัมภาษณ์, 24 สิงหาคม 2565) พบว่าภาครัฐได้เข้ามาสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก เช่นห้องน้ำ แต่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาจำนวนมาก ทำให้ร้านค้าบางแห่งต้องสร้างห้องน้ำขึ้นเองเพื่อบริการต่อนักท่องเที่ยวในช่วงเทศกาล ส่วนอินทร์ อินทภิรมย์ (สัมภาษณ์, 24 สิงหาคม 2565) พบว่าร้านค้า ร้านอาหารมีให้บริการเพียงพอต่อนักท่องเที่ยวในช่วงเทศกาล โดยหมู่บ้านมีกิจกรรมกาดมั่ว ขันโตกไว้คอยบริการแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในช่วงเทศกาล แต่ช่วงนอกเทศกาลนั้นมีร้านอาหารที่เปิดบริการน้อย เนื่องจากนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการน้อย ทำให้ชาวบ้านหันไปประกอบอาชีพอื่นเป็นอาชีพหลัก เช่นทอผ้า ทำการเกษตร แต่จะกลับมาเปิดบริการร้านค้า ร้านอาหารในช่วงเทศกาลเพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยว ใกล้เคียงกับวรรณ สุทธิกุลเศรษฐ์ (สัมภาษณ์, 24 สิงหาคม 2565) พบว่าช่วงนอกเทศกาลนักท่องเที่ยวเข้ามาน้อย ทำให้การเปิดร้านค้า ร้านอาหารไม่ค่อยได้กำไร ทำให้ชาวบ้านหันไปประกอบอาชีพอื่นทดแทน

3. แนวทางการสื่อสารอัตลักษณ์และเรื่องราวผ้าทอมือเชิงสร้างสรรค์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

สำหรับการศึกษาแนวทางการการสร้างนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และเรื่องราวผ้าทอและงานปูนปั้นอำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูนนั้น เป็นการสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาใช้บริการแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 200 คน 2) ประชาชนในชุมชนรวมถึงผู้ประกอบการอาชีพทอผ้าและงานปูนปั้น จำนวน 50 คน รวมจำนวน 250 คน โดยรายละเอียดข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างดังนี้

ตารางที่ 2 แนวทางการสร้างนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และเรื่องราวผ้าทออำเภอป่าซาง

จังหวัดลำพูน

(n=250)

ที่	ความคิดเห็น	คะแนน $\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	การสร้างประสบการณ์ที่ดี (Experience)			
	ท่านต้องการความหลากหลายในประสบการณ์จากการท่องเที่ยว	4.41	0.69	มาก
	ท่านมีประสบการณ์ใหม่จากการเรียนรู้และทดลองทำงานทอผ้าและงานปูนปั้นจากชุมชนนี้	4.62	0.56	มากที่สุด
	การท่องเที่ยวในชุมชนแห่งนี้ทำให้ท่านได้รับประสบการณ์ด้านวัฒนธรรมใหม่ๆ	4.50	0.56	มาก
2	การสร้างคุณค่าให้สินค้าและบริการ (Exchange)			
	1) การมาเที่ยวชุมชนแห่งนี้คุ้มค่ากับเมื่อเทียบกับราคาที่จ่ายและเวลาที่เสียไป	4.60	0.38	มากที่สุด
	2) สิ่งที่ได้รับและความประทับใจจากชุมชนแห่งนี้คุ้มค่าทางด้านจิตใจ	4.08	0.81	มาก
	3) ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับสามารถนำไปใช้ในชีวิตหรือต่อยอดทางธุรกิจของท่านได้	4.40	0.74	มาก
3	การเข้าถึงง่าย หลายช่องทาง (Everywhere)			
	1) การติดต่อหรือหาช่องทางในการท่องเที่ยวชุมชนแห่งนี้สามารถทำได้ง่าย	4.56	0.57	มากที่สุด
	2) การเดินทางท่องเที่ยวในชุมชนแห่งนี้มีความสะดวกสบาย	4.20	0.56	มาก
	3) สื่อประชาสัมพันธ์ออนไลน์ทำให้ท่านรู้จักชุมชนแห่งนี้	4.36	0.74	มาก
4	การทำให้ลูกค้าชาวจีนเป็นขาประจำ (Evangelism)			
	1) ชุมชนแห่งนี้มีสิ่งน่าสนใจและดึงดูดให้มาท่องเที่ยวอีกครั้ง	4.44	0.57	มาก
	2) ชุมชนแห่งนี้มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวที่ควรได้รับการเผยแพร่ให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักและมาท่องเที่ยว	4.20	0.56	มาก
	3) ชุมชนแห่งนี้มีกิจกรรมท่องเที่ยวที่ทำให้ท่านรู้สึกคุ้นเคยและอยากเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน	4.25	0.61	มาก
รวม		4.40	0.85	มาก

จากตารางที่ 2 ความคิดเห็นต่อแนวทางการสร้างนวัตกรรมการสื่อสารอัตลักษณ์และเรื่องราวผ้าทอและงานปูนปั้น อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การสร้างประสบการณ์ที่ดีมีคะแนนมากที่สุด 4.40 รองลงมาคือ การสร้างคุณค่าให้สินค้าและบริการ และการเข้าถึงง่าย หลายช่องทางมีคะแนนเท่ากันในระดับ 4.40 และการทำให้ลูกค้าชาวจีนเป็นขาประจำ มีคะแนนอยู่อันดับสุดท้ายที่ 4.30

อภิปรายผล

งานวิจัยเรื่อง “แนวทางการสื่อสารอัตลักษณ์ชุมชนท่องเที่ยวผ้าทอมือเชิงสร้างสรรค์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน” ครั้งนี้ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. รูปแบบการอนุรักษ์ผ้าทอมือแบบมีส่วนร่วม อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

สำหรับรูปแบบการอนุรักษ์ผ้าทอได้รับการสืบทอดงานฝีมือมาจากบรรพบุรุษ นำมาฝึกฝนจนเกิดเป็นทักษะ ความเชี่ยวชาญเฉพาะตน และสร้างสรรค์ต่อยอดให้เป็นสินค้าอัตลักษณ์ชุมชนที่มีความแตกต่าง โดยใช้วัสดุ และกรรมวิธีการผลิตของท้องถิ่น ผลิตได้จริงใช้สอยดี เหมาะสม ความสวยงาม น่าสนใจ และแปลกใหม่สะดุดตา โดยมีการร่วมมือกันระหว่างชุมชนในการผลิตชิ้นงานและมีการจัดกิจกรรมแสดงสินค้าและวัฒนธรรม ประจำปีของชุมชน ผลการศึกษาบริบทและศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวภูมิปัญญาหมู่บ้านดอนหลวง ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน แหล่งท่องเที่ยวภูมิปัญญาหมู่บ้านดอนหลวงเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวที่ ชอบเรียนรู้วิถีชีวิต มีศักยภาพดึงดูดนักท่องเที่ยว คือ ความเป็นเอกลักษณ์ มีกลิ่นอายความเป็นชนบทมีสภาพ อากาศที่ดี และชาวบ้านให้ความเป็นมิตร นักท่องเที่ยวสามารถร่วมกิจกรรมเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตการทอผ้าฝ้ายได้ ในช่วงเทศกาล “แต่งสือวดลาย ผ้าฝ้ายดอนหลวง” สอดคล้องกับในประเด็นนี้ วลัยลักษณ์ อริยสังเวติน (2552) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น:กรณีศึกษาผ้าจาก คูบัว ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี พบว่า ความหลากหลายและบริบทของสังคมโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาชุมชนไท-ยวนราชบุรี ยังคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมที่ชุมชนผลิตขึ้นมาใช้เองและแสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน ได้แก่วิธี ภูมิปัญญาทอผ้าจาก มาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความเป็นชุมชน รวมถึงการเปิดรับรู้จากภายนอกเพื่อนำมา ประยุกต์ใช้ในการจัดการความรู้ภูมิปัญญาการทอผ้าจากของตนเอง โดยมีการจัดการความรู้เรื่องผ้าจาก มีการ จัดพิมพ์องค์ความรู้ในลักษณะของหนังสือ นำเทคโนโลยีด้านคอมพิวเตอร์มาใช้จัดเก็บองค์ความรู้และเป็นสื่อ การเรียนการสอน สร้างพิพิธภัณฑ์รวบรวมวัตถุที่เป็นตัวแทนขององค์ความรู้ ด้านการกระจายองค์ความรู้สู่ ชุมชนมีการจัดตั้งสถานที่ทอผ้าจาก มีการเสริมหลักสูตรการเรียนการสอนทอผ้าจากภายในและภายนอกชุมชน และโครงสร้างศักยภาพการทอผ้าให้กับช่างฝีมือทอผ้าจากในตำบลคูบัว สอดคล้องกับงานวิจัยของมานพ ชุ่มอุ่น (2555) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาธุรกิจชุมชนในผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือ กรณีศึกษา : กลุ่มผ้า ฝ้ายทอมือ ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า (1) ด้านการพัฒนากระบวนการจัดการ ทางการตลาดพบว่า กลุ่มควรขยายตลาดไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยว สถานศึกษา โรงแรม และร้านอาหาร กำหนด จุดขายเป็นผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือแท้ 100 เปอร์เซ็นต์ ตั้งราคาขายที่สัมพันธ์กับตำแหน่งผลิตภัณฑ์ใหม่ เพิ่ม ช่องทางการขายทางออนไลน์จัดทำสปอตโฆษณาผ่านวิทยุชุมชนและการโฆษณาผ่านเว็บไซต์ ควรเพิ่ม พนักงานขายแสวงหาค่าสั่งซื้อและร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการประชาสัมพันธ์สินค้าและใช้การตลาด ทางตรงสร้างลูกค้าใหม่ๆ และรักษาลูกค้าเดิม (2) ด้านการพัฒนากระบวนการผลิตพบว่า การตั้งราคาขายและ ผลตอบแทนส่วนใหญ่ร้อยละของผลตอบแทนจากการขายส่งจะต่ำกว่าร้อยละ 10 ถึง 7 รายการจาก 12 รายการที่ผลิตและระหว่างร้อยละ 10.0-20.0 จำนวน 4 รายการ โดยมีเพียง 1 รายการผลิตเท่านั้นที่ให้ ผลตอบแทนมากกว่าร้อยละ 20.0 ส่วนปัญหาสำคัญที่เกิดจากการผลิตคือปัญหาการขาดผู้สืบทอดการทอผ้า ฝ้าย ราคาวัตถุดิบสูง ขาดช่างฝีมือ ขาดความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และขาดเทคโนโลยีที่จะใช้ในการผลิต และการออกแบบ เช่นเดียวกับกิตติพงษ์ เกียรติวิภาค (2555) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาและพัฒนาการนำผ้าฝ้าย ทอมือ มาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ กรณีศึกษา: กลุ่มหมู่บ้าน ผ้าฝ้ายทอมือบ้านดอน หลวง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ผลงานที่ได้รับการออกแบบใช้ขอบเขตการออกแบบ คือ ต้องมีคุณค่าของ ธรรมชาติหรืองานหัตถกรรม มีเอกลักษณ์และศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น วัสดุ และกรรมวิธีการผลิตของ ท้องถิ่น ผลิตได้จริงใช้สอยดีเหมาะสมกับวัสดุท้องถิ่น ความสวยงามและความน่าสนใจและรูปแบบแปลกใหม่ สะดุดตา ซึ่งผลจากการแจกแบบสอบถามกลุ่มประชากรเพื่อทำการศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อผลิตภัณฑ์จากการ แปรรูปผ้าฝ้ายทอมือที่ได้รับการออกแบบและพัฒนาแล้ว จำนวน 350 คน พบว่าภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมี ทัศนคติเชิงบวกในระดับมากที่สุดต่อผลิตภัณฑ์ โดยประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยสูงที่สุดได้แก่ผลิตภัณฑ์จาก

ผ้าฝ้ายทอมือสามารถต่อยอดพัฒนารูปแบบและลวดลายในอนาคตได้ รองลงมาอีก 4 อันดับ ได้แก่ผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายทอมือสะท้อนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบให้มีมูลค่าเพิ่มมากขึ้น ผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายทอมือมีรูปแบบและการประยุกต์ที่สวยงามและ เป็นที่ดึงดูดใจ/ผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายทอมือเป็นการใช้เทคนิคภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบเดิมมาใช้ในการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ ผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายทอมือ สามารถพัฒนาเป็นสินค้าที่เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนได้ ผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายทอมือสะท้อนความเป็นเอกลักษณ์และลักษณะเฉพาะของความเป็นท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน และภาพรวมความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือที่ได้รับการออกแบบสร้างสรรค์ที่ได้รับการออกแบบสร้างสรรค์ใหม่ทั้งหมดจากการวิจัยอยู่ในระดับมาก

2. ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนผ้าทอมือเชิงสร้างสรรค์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

ศักยภาพชุมชนท่องเที่ยวผ้าทอเชิงสร้างสรรค์ตามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวในระดับมาก โดยการบริหารจัดการหมู่บ้านที่มีประสิทธิภาพ สร้างเศรษฐกิจชุมชนให้มีรายได้ และคนในชุมชนมีความเป็นมิตร และความคิดเห็นของผู้ประกอบการอยู่ในระดับดีมาก โดยเห็นว่าวิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนเป็นจุดดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี และชุมชนมีงานฝีมือที่เป็นอัตลักษณ์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวจำนวนมาก และเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวที่ขอเรียนรู้วิถีชีวิตมีศักยภาพดึงดูดนักท่องเที่ยว คือ มีความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนที่ไม่เหมือนที่อื่น มีกลิ่นอายความเป็นชนบทของชาวบ้านที่พร้อมให้การต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มาเยือน อีกทั้งเป็นที่นิยมในหมู่นักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบการเรียนรู้วิถีชีวิตชาวบ้าน มีสภาพอากาศที่ดีมีร่มรื่น และชาวบ้านให้ความเป็นมิตร การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัวนั้นสามารถเข้าถึงได้ง่าย แต่ต้องอาศัยการสังเกตข้างทางเพื่อดูป้ายบอกทาง เนื่องจากทางเข้าหมู่บ้านนั้นมีป้ายบอกทางค่อนข้างน้อย อาจทำให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเป็นครั้งแรกหลงทางได้ หากไม่ชำนาญทาง สิ่งอำนวยความสะดวก การบริหารจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว นั้นจัดได้ครบองค์ประกอบการเดินทางท่องเที่ยว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว มีการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกโครงสร้างพื้นฐานขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว การติดต่อสื่อสารของแหล่งท่องเที่ยวนั้นค่อนข้างดีมีสัญญาณโทรศัพท์ มีสัญญาณอินเทอร์เน็ต มีอาหาร มีเครื่องดื่มบริการแก่นักท่องเที่ยว ที่พักแรมในแหล่งท่องเที่ยวนั้นไม่มีให้บริการ แต่นักท่องเที่ยวสามารถใช้บริการที่พักแรมบริเวณในตัวเมืองได้ กิจกรรมนักท่องเที่ยวที่เข้ามาสามารถร่วมกิจกรรมกับชาวบ้านเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตการทอผ้าฝ้ายได้ โดยกิจกรรมส่วนใหญ่จะให้นักท่องเที่ยวที่สนใจทดลองทำการทอผ้าซึ่งส่วนมากจะจัดในช่วงเทศกาล “แต่งสืวดลวง ผ้าฝ้ายดอนหลวง” ของทุกปี ส่วนแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภูมิปัญญาผ้าฝ้ายทอมือ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ได้พบความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยวอยู่ในเกณฑ์มาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.05 และความคิดเห็นจากผู้ประกอบการอยู่ในเกณฑ์มาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.27 เมื่อพิจารณาศักยภาพรายข้อแล้วจะพบว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวภูมิปัญญาผ้าฝ้ายทอมือที่ได้รับการพัฒนา มีดังนี้คือ พัฒนาด้านการคมนาคม การเข้าถึงของสถานที่ท่องเที่ยว มีระดับคะแนนเฉลี่ยจากนักท่องเที่ยวอยู่ที่ 3.76 และระดับคะแนนเฉลี่ยจากผู้ประกอบการอยู่ที่ 4.40 ด้านกิจกรรม มีระดับคะแนนเฉลี่ยจากนักท่องเที่ยวอยู่ที่ 3.80 และระดับคะแนนเฉลี่ยจากผู้ประกอบการอยู่ที่ 4.08 ด้านสาธารณูปโภค มีระดับคะแนนเฉลี่ยจากนักท่องเที่ยวอยู่ที่ 3.72 และระดับคะแนนเฉลี่ยจากผู้ประกอบการอยู่ที่ 3.27

สรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภูมิปัญญาบ้านดอนหลวง ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ควรพัฒนาศักยภาพด้านการคมนาคม การเข้าถึงของสถานที่ท่องเที่ยว เนื่องจากเส้นทางเข้าสู่หมู่บ้านดอนหลวง มีถนนที่คับแคบ อีกทั้งยังมีป้ายแสดงเส้นทางที่ไม่ชัดเจน รวมถึงป้ายแสดงงานเทศกาล

สำคัญต่าง ๆ ของหมู่บ้านมีจัดแสดงน้อย นักท่องเที่ยวต้องอาศัยผู้รู้เส้นทางนำทาง หรือถามทางชาวบ้าน โดยรอบทำให้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เข้าถึงยังหมู่บ้านได้ยาก ดังนั้นควรพัฒนาโดยเพิ่มจำนวนป้ายแสดงเส้นทางที่ชัดเจนและสังเกตได้ง่ายตลอดเส้นทางเข้าสู่บ้านดอนหลวง หรือแนบแผนที่และคิวอาร์โค้ดแสดงเส้นทางไว้บนสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ด้านกิจกรรม เนื่องจากมีแค่เพียงกิจกรรมการทดลองทอผ้าฝ้าย และกิจกรรมขันโตกไว้ให้บริการนักท่องเที่ยวซึ่งยังไม่เพียงพอซึ่งไม่ได้รับความนิยมต่อนักท่องเที่ยวที่เข้ามาศึกษาวิถีชีวิต ดังนั้นควรพัฒนาโดยจัดให้มีการทำกิจกรรมที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์และภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยประยุกต์ให้เข้ากับความสัมพันธ์มากขึ้น ด้านสุขอนามัยของแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากหมู่บ้านดอนหลวงยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอต่อความต้องการ เช่นห้องน้ำและร้านอาหารมีจำนวนน้อย อีกทั้งยังไม่มีที่พักในบริเวณใกล้เคียงโดยในช่วงเทศกาลมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเป็นจำนวนมากทำให้ระบบสาธารณูปโภคยังไม่เพียงพอ ดังนั้นควรพัฒนาโดยการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มเติมเพื่อตอบสนองการใช้งานในช่วงที่มีการจัดเทศกาล เช่นการสร้างห้องน้ำไว้ตามจุดต่าง ๆ ทั่วหมู่บ้านโดยมีป้ายบอกทางชัดเจน และจัดพื้นที่สำหรับร้านอาหารโดยมีที่สำหรับรับประทานอาหารไว้ด้วย อีกทั้งมีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับที่พักบริเวณใกล้เคียง ณ จุดประชาสัมพันธ์

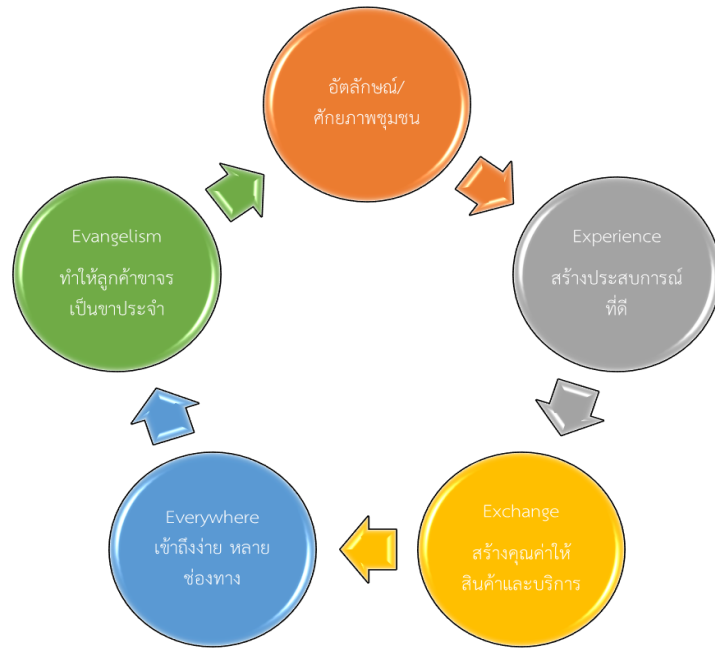
3. แนวทางการสื่อสารอัตลักษณ์ชุมชนท่องเที่ยวผ้าทอมือเชิงสร้างสรรค์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

สำหรับแนวทางการสื่อสารอัตลักษณ์และเรื่องราวผ้าทอผ่านแนวคิดการสื่อสารการตลาดแนวใหม่ (4E) ได้แก่ 1) Experience สร้างประสบการณ์ที่ดี 2) Exchange สร้างคุณค่าให้สินค้าและบริการ 3) Everywhere เข้าถึงง่าย หลายช่องทาง และ 4) Evangelism ทำให้ลูกค้าชากรเป็นขาประจำ ผ่านคลิปวิดีโอสั้น 3 เรื่อง ได้แก่ 1) ทอมือ ทอใจ ผ้าทอเมืองลำพูน 2) ผู้หญิงทอผ้าเมืองลำพูน สอดคล้องกับวีระ แก่นเพชร (2564) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในยุคดิจิทัล ผลการศึกษาพบว่าแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในยุคดิจิทัลของประเทศไทย ประกอบด้วย 4 แนวทาง ได้แก่ (1) การปรับกระบวนการทำงานเข้าสู่ระบบดิจิทัล โดยการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ เพื่อสนับสนุนกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวผ่านระบบการสื่อสารและระบบดิจิทัลให้แก่ผู้บริโภค (2) การผลักดันการให้ข้อมูลข่าวสาร โดยการกระตุ้นให้เกิดการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารผ่านระบบการสื่อสารและระบบดิจิทัล (3) ทำการตลาดบนพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ โดยการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมในเชิงออนไลน์ และการเพิ่มลักษณะของกลุ่มลูกค้าเป้าหมายให้มีความหลากหลาย และกำหนดให้ลักษณะของกลุ่มลูกค้าเป้าหมายมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับกิจกรรมที่ออกแบบขึ้นมาในเชิงออนไลน์ และ (4) การสื่อสารบนช่องทางที่หลากหลาย โดยการเลือกใช้ช่องทางในการสื่อสารทั้งแบบออนไลน์และออฟไลน์เพื่อนำเสนอข้อมูลให้แก่กลุ่มลูกค้าเป้าหมาย ในประเด็นนี้งานวิจัยของปริญญา นาคปทุม และสิทธิชัย สวัสดิ์แสน (2565) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจังหวัดนครนายกภายหลังสถานการณ์โควิด-19 ผลการวิจัยพบว่า สถานการณ์การระบาดของโควิด-19 ส่งผลให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องได้รับผลกระทบอย่างต่อเนื่อง ทำให้สถานประกอบการด้านการท่องเที่ยวสูญเสียโอกาสเชิงเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตามจุดแข็งของจังหวัดนครนายกคือมีที่ตั้งอยู่ใกล้กรุงเทพมหานครและปริมณฑล รวมทั้งมีแหล่งท่องเที่ยวมีความหลากหลาย ในขณะที่การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์ยังเป็นจุดอ่อนที่สำคัญ นอกจากนี้การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ทำให้นักท่องเที่ยวไม่มีความปลอดภัยในชีวิตและสุขภาพ ซึ่งแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจังหวัดนครนายก ภายหลังสถานการณ์ โควิด-19 พบว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับจังหวัดนครนายกในอนาคต ประกอบด้วย 6 ปัจจัย ได้แก่ (1) การส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรด้านการ

ท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการเพื่อรองรับการเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (2) การสร้างความร่วมมือและส่งเสริมผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว ให้ได้รับมาตรฐาน SHA หรือ SHA Plus (3) การส่งเสริมและการประชาสัมพันธ์ด้านการตลาด (4) การจัดทำโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยว (5) การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสู่การเปลี่ยนแปลง และ (6) การเพิ่มมูลค่าของสินค้า การบริการ กิจกรรม และผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว นอกจากนั้นในการพัฒนาสื่อสารการตลาดดิจิทัลต้องให้ความสำคัญกับการสื่อสารที่สมดุลระหว่างการตลาดอย่างสร้างสรรค์และการโน้มน้าวสังคมด้วยประโยชน์ส่วนบุคคลต้องให้ความสำคัญกับจริยธรรมเป็นอย่างมาก ซึ่งอินทัย งามวิชัยกิจ (2566) ที่เสนอไว้ว่า รูปแบบการละเมิดจริยธรรมทั้ง 5 รูปแบบ ได้แก่ การชักจูงผู้ติดตามไปสู่ผลิตภัณฑ์ผิดกฎหมาย การชักจูงผู้ติดตามให้ใช้ผลิตภัณฑ์ปลอมหรือไม่ได้มาตรฐาน การหลอกลวงฉ้อโกงให้ซื้อหรือลงทุนในผลิตภัณฑ์อันเป็นเท็จ การโน้มน้าวการตัดสินใจของกลุ่มเปราะบาง และการหลอกลวง พาดพิง ล้อเลียนบุคคล ที่ก่อให้เกิดความแตกแยกทางสังคม แนวทางการสื่อสารการตลาดดิจิทัลผ่านผู้มีอิทธิพลเกี่ยวข้องกับ 4 ภาคส่วน อันได้แก่ ผู้มีอิทธิพลออนไลน์ นักการตลาดดิจิทัล สมาคมวิชาชีพและหน่วยงานภาครัฐ และผู้บริโภคควรร่วมกันสนับสนุนแนวทางการสื่อสารการตลาดดิจิทัลผ่านผู้มีอิทธิพลอย่างมีจริยธรรมเพื่อการตลาดที่ยั่งยืนและเอื้อประโยชน์ต่อผู้บริโภคในสังคม

องค์ความรู้จากงานวิจัยและการนำไปใช้ประโยชน์

สำหรับองค์ความรู้จากงานวิจัย และแนวทางการนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการสื่อสารอัตลักษณ์และเรื่องราวผ้าทอผ่านแนวคิดการสื่อสารการตลาดแนวใหม่ (4E) ได้แก่ 1) Experience สร้างประสบการณ์ที่ดี 2) Exchange สร้างคุณค่าให้สินค้าและบริการ 3) Everywhere เข้าถึงง่าย หลายช่องทาง และ 4) Evangelism ทำให้ลูกค้าชาจรเป็นขาประจำ ผ่านคลิปวิดีโอสั้น 3 เรื่อง ได้แก่ 1) ทอมือ ทอใจ ผ้าทอเมืองลำพูน 2) ผู้หญิงทอผ้าเมืองลำพูน ในประเด็นนี้ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภูมิปัญญาผ้าฝ้ายทอมือและงานปูนปั้นอำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภูมิปัญญาผ้าฝ้ายทอมือ คือ ด้านการเข้าถึงเนื่องจากมีป้ายแสดงเส้นทางที่ไม่ชัดเจน ด้านกิจกรรม เนื่องจากหมู่บ้านดอนหลวงมีกิจกรรมไม่หลากหลาย มีเพียงการทอผ้าฝ้ายกับขันโตก ด้านสาธารณูปโภค เนื่องจากหมู่บ้านดอนหลวงยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอต่อความต้องการในช่วงเทศกาล

ภาพที่ 3 องค์ความรู้จากงานวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ ควรมีการพัฒนาถนนที่ใช้สำหรับการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวอีกทั้งควรมีป้ายแสดงเส้นทางที่ชัดเจนและสังเกตได้ง่ายตลอดเส้นทางเข้าสู่บ้านดอนหลวงหรือแบบแผนที่และคิวอาร์โค้ดแสดงเส้นทางไว้บนสื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมของชุมชน ควรเพิ่มกิจกรรมที่หลากหลายเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวและควรเป็นกิจกรรมที่แสดงถึงเอกลักษณ์และภูมิปัญญาชาวบ้าน ด้านสาธารณูปโภค ควรเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอต่อความต้องการ เช่น ห้องน้ำ ร้านอาหาร ที่พัก เนื่องจากช่วงเทศกาลมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเป็นจำนวนมาก สำหรับในการวิจัยครั้งต่อไป ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการเพิ่มมูลค่าเพิ่มผ้าฝ้ายทอมือสำหรับส่งออกตลาดต่างประเทศ เนื่องจากปัจจุบันผ้าฝ้ายทอมือและงานปูนปั้นมีต้นทุนสูงแต่ราคาถูก

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “ผู้หญิงทอผ้า ผู้ชายปั้นปูน : นวัตกรรมการอาร์ง อัตลักษณ์และเพิ่มมูลค่าผ้าทอและงานปูนปั้นเชิงพาณิชย์ อำเภอป่าซาง จังหวัดลพบุรี” ได้รับทุนอุดหนุนงบประมาณด้านวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.) เพื่อสนับสนุนงานมูลฐาน (Fundamental Fund) ประจำปี 2564 ผู้วิจัยขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา รวมถึงกลุ่มเป้าหมาย นักวิชาการ และผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ ให้ข้อมูลจนทำให้งานวิจัยเรื่องนี้สำเร็จด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลพัฒนาจังหวัดลำพูน. (2564). แผนพัฒนาจังหวัดลำพูน พ.ศ. 2566-2570 (ฉบับ
ทบทวน พ.ศ. 2567. จังหวัดลำพูน
- กิตติพงษ์ เกียรติวิภาค. (2555). การศึกษาและพัฒนาการนำผ้าฝ้ายทอมือมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์เพื่อ
พัฒนาผลิตภัณฑ์ กรณีศึกษา : กลุ่มหมู่บ้านผ้าฝ้ายทอมือบ้านดอนหลวง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน.
รายงานการวิจัย. คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประภัสสร แสนไชย. (2554). กระบวนการถ่ายทอดความรู้หัตถกรรมผ้าฝ้ายทอมือของชุมชนบ้านดอนหลวง
จังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ปิยารักษ์ เขียวัดเกาะ. (2546). โครงสร้างทางการตลาดของผลิตภัณฑ์สิ่งทอบ้านดอนหลวง จังหวัดลำพูน.
วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- มานพ ชุ่มอุ่น. (2555). การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาธุรกิจชุมชนในผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือ กรณีศึกษา : กลุ่ม
ผ้าฝ้ายทอมือบ้านดอนหลวง ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน. รายงานการวิจัย คณะ
วิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ฤทัยรัตน์ แผนทอง. (2552). การเพิ่มผลผลิตผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายทอมือของกลุ่มทอผ้าบ้านแม่แรง ตำบลแม่แรง
อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วลัยลักษณ์ อริยัสัจเจดิน. (2552). การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น: กรณีศึกษาผ้าจกคูบัว ตำบลคูบัว
อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี. รายงานการวิจัยสาขาวิชาพัฒนาศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิกานดา ศรีกอก. (2549). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผ้าฝ้ายทอมือของหมู่บ้าน
อุตสาหกรรมเพื่อการท่องเที่ยวบ้านดอนหลวง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วีระ แก่นเพชร. (2564). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในยุคดิจิทัล.
วารสารนวัตกรรมและการจัดการ. 6(1), 148-160.
- ปริญญา นาคปทุม และสิทธิชัย สวัสดิ์แสน. (2565). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจังหวัดนคร
นายกภายหลังสถานการณ์โควิด-19. วารสารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน. 4(2), 38-55.
- ศรานิพนธ์ เล็กสุทธิ. (2556). การสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าฝ้ายทอมือที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมของ
กลุ่มผ้าฝ้ายทอมือบ้านหนองเงือก ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน. รายงานการวิจัย
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สมบัติ สิงขราช (2554). การพัฒนากระบวนการผลิตของกลุ่มผู้ผลิตผ้าฝ้ายทอมือ กรณีศึกษา : กลุ่มทอผ้าฝ้าย
บ้านดอนหลวง ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน. เชียงใหม่ : คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
- สุธีมนต์ ทรงศรีโรจน์. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษา: หมู่บ้าน
ดอนหลวง ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน. วารสารราชชมกล้านนา, 4(1), 1-10.
- สุรียา สนธิ. (2550). ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการจัดการด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในการทำงานทอ 4
ผ้า กลุ่มสตรีทอผ้าบ้านดอนหลวง จังหวัดลำพูน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- อนงนาฏ อุ่นเรือน. (2557). การศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านการจัดการของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายทอมือ ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน. รายงานการวิจัยสาขาวิชาบริหารธุรกิจ. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- อโณทัย งามวิชัยกิจ. (2566). จริยธรรมการสื่อสารการตลาดดิจิทัลของผู้มีอิทธิพลเพื่อแสวงหาแนวทางการสื่อสารที่สมดุลระหว่างการตลาดอย่างสร้างสรรค์และการโน้มน้าวสังคม ด้วยประโยชน์ส่วนบุคคล. วารสารบริหารธุรกิจอุตสาหกรรม. 5(2), 51-65.
- Taro Yamane. (1978). Statistics: an introductory analysis. New York: New York: Harper & Row.